
Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire ondervragingscommissie Ongewenste beïnvloeding uit onvrije landen (POCOB) op 17 februari 2020 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: mevrouw Krikke (voormalig burgemeester gemeente Den Haag).

Aanvang: 15.47 uur

Voorzitter: Rog

Griffier: Sjerp

Aanwezige leden van de commissie: Van den Berge, Kuzu, Edgar Mulder, Van Raak, Rog, Schonis, Segers, Stoffer en De Vries.

De **voorzitter**: Ik open de vergadering. Aan de orde is het openbaar verhoor van mevrouw Krikke. Mevrouw Krikke, ik heet u namens de parlementaire ondervragingscommissie van harte welkom.

Mevrouw **Krikke**: Dank u wel.

De **voorzitter**: U bent voormalig voorzitter van de gemeente Den Haag.

Mevrouw **Krikke**: Burgemeester ben ik geweest.

De **voorzitter**: Sorry. U bent voormalig burgemeester van de gemeente Den Haag en voormalig voorzitter van de gemeenteraad. In dit verhoor stelt de commissie u vragen over ongewenste beïnvloeding van maatschappelijke en religieuze organisaties, zoals moskeeën, uit onvrije landen en hoe deze invloed kan worden doorbroken. U wordt hier gehoord als getuige en dit verhoor vindt plaats onder ede. U heeft aangegeven de belofte af te willen

---

leggen. Ik wil met u vragen om met die belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen.

In handen van de voorzitter legt mevrouw Krikke de belofte af.

De **voorzitter**: U staat nu onder ede. Wij bieden onze getuigen de gelegenheid een korte openingsverklaring af te leggen. U heeft aangegeven daar graag gebruik van te maken. Ik geef u daarvoor nu de gelegenheid.

Mevrouw **Krikke**: Dank u wel. Voorzitter, hartelijk dank aan u en de leden van de commissie voor het vandaag ontvangen van mij. De buitenlandse financiering van organisaties houdt mij al langer bezig. Daarom heb ik al in 2018 een voorstel gedaan om een wettelijke basis te leggen om overheidsingrijpen op buitenlandse financiering mogelijk te maken. Daarvoor is in mijn visie een heldere verbinding nodig tussen lokale signalen en informatie die bij het Rijk aanwezig is, en vice versa. De gemeente kan veranderingen in gedrag en opvattingen bij groepen mensen in de praktijk constateren, bijvoorbeeld oproepen om niet te gaan stemmen of vrouwen aansporen om zich anders te kleden. Die signalen worden in mijn voorstel doorgegeven aan een landelijk expertisecentrum. Daar worden de signalen onderzocht, gebundeld en verrijkt met gegevens van de nationale diensten, zoals de AIVD en de NCTV. Verder worden gegevens over de herkomst van de gelden via de Belastingdienst en het Financieel Expertise Centrum nagelopen. Als uit onderzoek blijkt dat met die buitenlandse financiering een giftige boodschap meekomt die onze manier van leven omver wil werpen, dan moet het kabinet van de wetgever de mogelijkheid krijgen om de organisatie die de buitenlandse geldstroom gekregen heeft, dat geld terug te laten storten. Deze afweging moet door een minister op nationaal niveau worden gedaan. Lokale afwegingen kunnen leiden tot verschillende oordelen en dat is onwenselijk.

De door mij voorgestelde wetgeving richt zich in mijn ogen niet alleen op moskeeën. Giftige boodschappen kunnen ook met hulp van buitenlands geld uitgedragen worden door christelijke organisaties, bijvoorbeeld het

ontkennen van de gelijkwaardigheid tussen man en vrouw, het ontkennen van homoseksualiteit of het belemmeren van keuzevrijheid bij abortus. Maar ook valt te denken aan seculiere organisaties met extreme ideologieën, hetzij links, hetzij rechts. Verder is zelfs het land waaruit de gelden komen niet van belang. Waar het mij om gaat, is de bescherming van onze manier van leven, van onze rechtsstaat, die geborgd wordt door een liberale democratie, en dat we voorkomen dat die met behulp van buitenlands geld en de daarbij meegestuurde giftige boodschap wordt ondermijnd.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Krikke. Dit verhoor zal worden afgenomen door de leden Van Raak en Kuzu. De heer Van Raak zal daarmee beginnen. Ik geef het woord aan hem.

De heer **Van Raak**: Vanmiddag wil ik het met u als voormalig burgemeester van Den Haag hebben over de casus As-Soennah, vooral ook over de manieren waarop er contact is geweest tussen As-Soennah en de gemeente Den Haag en hoe die contacten in het verleden vorm zijn gegeven. Hoe onderhield de gemeente, toen u burgemeester was, contact met As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: We hielden contact met verschillende moskeeën. Er waren twee à drie keer per jaar bijeenkomsten in het stadhuis van Den Haag, waar verschillende moskeeën voor uitgenodigd worden. Dat waren steeds andere moskeeën om niet steeds dezelfde moskeeën aan tafel te laten zitten. Zo onderhield ik contact met de As-Soennah moskee, maar natuurlijk waren er ook momenten waarop ik mensen tegenkwam of sprak of dat soort dingen.

De heer **Van Raak**: De heer Taheri hoorde daar bijvoorbeeld ook bij.

Mevrouw **Krikke**: Zeker.

De heer **Van Raak**: De heer Bouharrou zei vanochtend dat er binnen de moslimgemeenschap een onverdraagzame of politiek-salafistische minderheid is die heel dominant is. Eerder hebben we ook van de heer Schoof van de AIVD gehoord dat zij buitengewoon veel invloed hebben. Hebt u het idee dat As-Soennah binnen de gemeente Den Haag ook meer invloed had dan andere moskeeën of andere religieuze stichtingen?

Mevrouw **Krikke**: Ik denk dat dat niet meer of minder was dan andere moskeeën.

De heer **Van Raak**: Er was wel een subsidierelatie van de gemeente Den Haag met As-Soennah. Bijvoorbeeld in 2014 en 2015 heeft de Stichting As-Soennah in totaal vier subsidiebedragen ontvangen van de gemeente Den Haag, van in totaal bijna €23.000. Kunt u aangeven waarom de gemeente besloten heeft om een subsidierelatie aan te gaan met As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb u al eerder gezegd dat ik alleen maar dingen kan verklaren over de tijd waarin ik burgemeester was. Dit is buiten de tijd waarin ik burgemeester was. Daar kan ik u dus geen antwoord op geven.

De heer **Van Raak**: Wat vindt u ervan, vanuit de ervaringen die u als burgemeester in uw tijd hebt gehad, dat er vóór u subsidierelaties waren met As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb geen oordeel over wat er voor mijn tijd gebeurd is. Dat weet ik niet; dat kan ik niet zo wegen. Wat ik weet, is dat er in mijn tijd nog één subsidie aan de As-Soennah gegeven werd. Dat was een subsidie om iets te eten of te drinken te kopen voor mensen die hielpen bij het rustig houden bij oud en nieuw. Dat was dus de enige die er nog was. Misschien komt u er nog op, maar ik heb in een gesprek met de As-Soennah uiteindelijk met de As-Soennah afgesproken dat ze ook die subsidie niet meer aan zouden vragen. Daarmee was er geen subsidierelatie meer.

De heer **Van Raak**: Wat was de reden voor u om te stoppen met die subsidierelatie? Dat was in 2018, geloof ik, hè?

Mevrouw **Krikke**: Uit mijn hoofd zeg ik dat dat 2018 was. We gingen ... De gemeente Den Haag ging de contacten, de toezichthoudende op straat lopende mensen, met oud en nieuw op een andere manier organiseren. U moet zich voorstellen dat onder toezicht van de politie, dus ook onder het mandaat van de politie, allerlei mensen in heel Den Haag meehielpen om het rustig te houden met oud en nieuw. Oorspronkelijk werden zij per organisatie gevraagd. Uiteindelijk heb ik besloten om dat niet meer per organisatie te doen, maar op individuele basis. Daarmee was het ook niet meer logisch om een subsidie voor eten en drinken speciaal aan de As-Soennah moskee te geven.

De heer **Van Raak**: Werden die subsidies aan het eind van het jaar gegeven of ook op andere tijden in het jaar?

Mevrouw **Krikke**: Als het om de oud- en nieuwsubsidie ging, dan stel ik mij zo voor dat die na oud en nieuw gegeven is.

De heer **Van Raak**: Maar dat weet u niet zeker?

Mevrouw **Krikke**: Nee.

De heer **Van Raak**: Zou het kunnen zijn dat die subsidie midden in het jaar is gegeven?

Mevrouw **Krikke**: Dat weet ik niet. Kijk, ik weet dat ze vastgesteld is om iets warm te eten en te drinken rond oud en nieuw. Het ging dus echt om die nieuwjaarsnacht, oud en nieuw. Maar wanneer het geld uitgekeerd is -- daar vraagt u volgens mij naar -- weet ik niet. Dat weet ik niet.

De heer **Van Raak**: Zou u het logisch vinden als dat halverwege het jaar was?

Mevrouw **Krikke**: Soms is het weleens zo dat gemeentes subsidies later overmaken dan je zou verwachten.

De heer **Van Raak**: De heer Taheri sprak zojuist ook over de grote onderwijsdivisie van As-Soennah. Zijn daar nog subsidierelaties geweest met As-Soennah, op het gebied van onderwijs?

Mevrouw **Krikke**: Niet in mijn tijd.

De heer **Van Raak**: Weet u of dat daarvoor wel heeft plaatsgevonden?

Mevrouw **Krikke**: Nee, dat weet ik niet.

De heer **Van Raak**: Zat dat ook niet in de overdrachtdossiers?

Mevrouw **Krikke**: Nee.

De heer **Van Raak**: In hoeverre werd er met As-Soennah ook gesproken over buitenlandse financiering?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb het bestuur van As-Soennah na de uitzending van Nieuwsuur, nadat journalisten van de NRC en Nieuwsuur iets over buitenlandse financiering hadden gezegd, uitgenodigd om een gesprek met mij te hebben in het stadhuis. Ik heb daar zelf ook iets over gezegd, het voorstel dat ik u net nog een keer gaf. En ik heb met As-Soennah gezeten om daarover te spreken.

De heer **Van Raak**: Ook over de aard van de beïnvloeding?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb met ze gesproken over de buitenlandse financiering. Over dat dat gebeurde, waren ze overigens niet achterhoudend; daar waren ze redelijk transparant over. Ik heb ze toen aangesproken op wat ook uit de Nieuwsuur- en Netwerkuitzending was gekomen, namelijk dat door een prediker bij As-Soennah ergens diep op het internet werd gezegd dat vrouwenbesnijdenis iets moest zijn wat aanbevelenswaardig was. Ik heb

gezegd dat ik dat echt onbestaanbaar vind. Vrouwenbesnijdenis is een zo serieuze verminking dat je daar niet zo lichtvaardig maar over kan zeggen dat dat aanbevelenswaardig is.

De heer **Van Raak**: Toen u burgemeester werd, hebt u zich dus ook zorgen gemaakt over beïnvloeding vanuit het buitenland in de As-Soennah moskee.

Mevrouw **Krikke**: Nadat NRC en Nieuwsuur daarover bericht hadden, heb ik ook met de As-Soennah over buitenlandse financiering gesproken. Daar ziet ook mijn voorstel op, omdat het voor een gemeentelijke overheid onmogelijk is om te weten hoe een organisatie binnen haar grondgebied gefinancierd wordt. Het zit absoluut niet binnen onze bevoegdheden om daar iets van te vinden of ook maar iets van te zien. Daarom denk ik ook dat daar een landelijk expertisecentrum voor moet komen waar die kennis van de gemeentes en de landelijke overheid gematcht wordt.

De heer **Van Raak**: Op de maatregelen komen we zeker nog terug. Wat we nu willen vragen, is of u in uw contacten met het bestuur van As-Soennah het idee had dat ze bereid waren om transparant te zijn. Hebt u het idee dat ze eerlijk tegen u waren?

Mevrouw **Krikke**: Dat kan je altijd heel moeilijk constateren, omdat je het moet doen met de informatie die je krijgt. Een gemeentelijke overheid, een burgemeester, heeft niet de beschikking over geheime informatie of andere dingen. Je weet het dus niet. Je zal het moeten doen met wat ze je vertellen.

De heer **Van Raak**: Had u het idee dat het bestuur van As-Soennah het met elkaar eens was over de koers, de richting van de moskee?

Mevrouw **Krikke**: Dat weet ik niet, want zoals u waarschijnlijk kunt vermoeden, heb ik niet bij de bestuursvergaderingen gezeten.

De heer **Van Raak**: Een term die wij, ook in ons vooronderzoek, in relatie tot As-Soennah vaak horen, is "façadepolitiek", het idee dat naar buiten toe het

---

ene verhaal wordt verteld maar naar binnen toe een ander verhaal. Welk beeld heeft u daarbij?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb die term veel vaker gehoord. Ik denk dat het in het belang van zowel As-Soennah zelf als de gemeente Den Haag en anderen is om daar absolute transparantie over te geven en om absolute helderheid te geven over de koers en de opvattingen die er spelen. Als gemeente hebben wij niet de mogelijkheid om af te dwingen dat mensen dat precies vertellen.

De heer **Van Raak**: Had u het idee dat men u dat precies vertelde?

Mevrouw **Krikke**: Dat weet je nooit helemaal precies. Het feit dat er vragen over zijn, maakt ook dat ik tegen As-Soennah maar ook tegen andere organisaties wel vaker heb gezegd: wees er nou volslagen klip-en-klaar over, want dan is het ook maar helder.

De heer **Van Raak**: Ten slotte voor mij nu even: hebben uw ervaringen met As-Soennah ook bijgedragen aan uw oproep tot een wettelijke regeling rondom financiering vanuit het buitenland?

Mevrouw **Krikke**: Mijn oproep gaat verder dan alleen maar moskeeën. Mijn oproep gaat over iedere organisatie die met een giftige boodschap probeert om onze manier van leven omver te werpen. Het gaat mij er niet om of dat een moskee is of een andere organisatie. Het gaat mij erom dat we de democratische rechtsstaat goed verzorgen, dat we daar goed op passen en dat we zorgen dat die niet zomaar omvergeworpen kan worden.

De heer **Van Raak**: Laat ik het dan anders zeggen: hebben uw ervaringen en uw contacten met As-Soennah u gesterkt in het idee dat er wettelijke maatregelen zouden moeten worden genomen?

Mevrouw **Krikke**: Zeker. Dat is ook wat ik bijvoorbeeld over het voorbeeld van vrouwenbesnijdenis heb gezegd. Ik vind het zeer verwerpelijk dat er opgeroepen wordt tot vrouwenbesnijdenis, omdat dat een zó serieuze

---

verminking is van een vrouwenlichaam. Als er buitenlandse financiering is en als er daarmee een giftige boodschap komt, dan vind ik dat we daar als overheid, zowel de lokale overheid als de rijksoverheid, zicht op moeten hebben.

De heer **Kuzu**: Mevrouw Krikke, ik wil het met u hebben over de vraag in hoeverre de gemeente Den Haag zicht had op de financiering van de Stichting As-Soennah en ik wil proberen u daar antwoord op te laten geven. Maar voordat we daartoe overgaan, heb ik een andere vraag. In uw openingsverklaring maar ook in antwoord op een vraag van mijn collega zei u dat u alleen antwoord kon geven over de periode waarin u zelf burgemeester was. Er werd ook gesproken over een overdrachtdossier. Heeft u ook een overdrachtdossier gekregen inzake de Stichting As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Nee.

De heer **Kuzu**: Helemaal geen enkele informatie over de As-Soennah moskee, toen u burgemeester werd?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb geen overdrachtdossier gekregen, nee.

De heer **Kuzu**: Helemaal niet. Weet u of de gemeente Den Haag in 2015 ervan op de hoogte was dat de Stichting As-Soennah een kantoorpand voor 1,9 miljoen had gekocht?

Mevrouw **Krikke**: Nee, dat weet ik niet. Dat is voor mijn tijd.

De heer **Kuzu**: De gemeente was dus op geen enkele manier ... Kunt u geen antwoord geven op de vraag of de gemeente Den Haag in 2015 op de hoogte was van het aankopen van een pand van 1,9 miljoen euro?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb u eerder gezegd dat ik antwoord kan geven over de tijd waarin ik burgemeester was. Ik kan geen antwoord geven over wat de gemeente op dat moment wel of niet wist. Dat weet ik gewoon niet.

De heer **Kuzu**: Bent u op het moment dat u burgemeester werd -- dat is ook een periode geweest -- nooit op informatie gestuit waaruit bleek dat de gemeente Den Haag in 2015 op de hoogte was van het aankopen van een pand van 1,9 miljoen euro?

Mevrouw **Krikke**: Nee, zo kan je dat niet zeggen.

De heer **Kuzu**: Zou ik het op een andere manier kunnen zeggen?

Mevrouw **Krikke**: Vast wel. Maar dat gaat u vast proberen.

De heer **Kuzu**: Nee, maar misschien kunt u antwoord geven op de vraag wat u dan wel weet.

Mevrouw **Krikke**: Ik heb antwoord gegeven op de vraag. U vraagt mij wat de gemeente wist in 2015. Daar kan ik u geen antwoord op geven.

De heer **Kuzu**: Dan probeer ik het toch even op een andere manier. U heeft na uw aantreden als burgemeester ook informatie onder ogen gehad. Blijkt uit die informatie, die u had in de periode waarin u burgemeester was, of er sprake was van informatie dat de Stichting As-Soennah een pand had gekocht van 1,9 miljoen euro?

Mevrouw **Krikke**: Als u mij vraagt of ik wist dat de As-Soennah een pand op de Radarstraat had -- want ik neem aan dat u het over het pand op de Radarstraat heeft -- ...

De heer **Kuzu**: Correct.

Mevrouw **Krikke**: Dat wist ik, ja.

De heer **Kuzu**: Dat wist u.

Mevrouw **Krikke**: Ja, maar dat laat onverlet of dat in 2015 wel of niet bij de gemeente bekend was, want dat weet ik niet.

De heer **Kuzu**: Wist de gemeente ook ... Wist u ook hoe het pand werd gefinancierd?

Mevrouw **Krikke**: Nee, dat wist ik niet. Dat kan ik ook niet weten, omdat het bij alle transacties die bijvoorbeeld binnen de gemeente Den Haag gebeuren, niet zo is dat de lokale overheid zicht heeft op de financieringsstromen.

De heer **Kuzu**: Maar is het dan zo dat wanneer een maatschappelijke of religieuze organisatie in de gemeente Den Haag voor een aanzienlijk bedrag een pand koopt, de gemeente zich niet afvraagt hoe dat pand gefinancierd zou zijn?

Mevrouw **Krikke**: Je kan het je wel afvragen, maar het is niet zo dat je daarachter kan komen, net zomin als ik weet waar uw geld vandaan komt als u een huis in de gemeente Den Haag koopt.

De heer **Kuzu**: Maar ik ben een natuurlijk persoon, geen stichting.

Mevrouw **Krikke**: Zelfs als u een stichting was ...

De heer **Kuzu**: Ik ben ook geen religieuze of maatschappelijke organisatie.

Mevrouw **Krikke**: Dan feliciteer ik u daar van harte mee.

De heer **Kuzu**: Ik merk dat u glimlacht, maar ik zou graag gewoon een aantal vragen willen stellen.

Mevrouw **Krikke**: Graag.

De heer **Kuzu**: Ik hoop dat u ook antwoord kan geven op die vragen. Mijn vraag is of de gemeente wanneer een religieuze of maatschappelijke organisatie voor een aanzienlijk bedrag een pand koopt, navraag doet naar hoe dat wordt gefinancierd.

Mevrouw **Krikke**: Daar heeft de gemeente geen bevoegdheid toe.

De heer **Kuzu**: Geen bevoegdheid?

Mevrouw **Krikke**: Nee.

De heer **Kuzu**: Wordt er ook geen informatie opgevraagd via het Kadaster?

Dat is op zich openbare informatie.

Mevrouw **Krikke**: Ja, dat zou kunnen, maar ...

De heer **Kuzu**: Maar dat gebeurt niet.

Mevrouw **Krikke**: ... dat zegt nog niet dat je daarmee weet hoe de financiering tot stand gekomen is. Ik herhaal het nog maar eens: daarom wil ik ook erg graag dat landelijke expertisecentrum, waar al die informatie, zowel van landelijke informatiebronnen als van lokale informatiebronnen, samengevoegd wordt, zodat we daar ook op kunnen handelen.

De heer **Kuzu**: We komen straks op de maatregelen. Dan kunt u ook uitgebreid ingaan op uw voorstel. Maar als het gaat om geld uit de Golfstaten, dus op het moment dat de gemeente wist dat er geld uit Koeweit kwam, spreekt de gemeente dan over het algemeen een organisatie daarop aan?

Mevrouw **Krikke**: Wij kunnen dat niet weten. Als het ons verteld wordt, kunnen we het weten, maar wij hebben geen bevoegdheden om naar dat soort transacties te kijken.

De heer **Kuzu**: Maar op het moment dat u het wel weet, wanneer u die informatie krijgt, spreekt u een organisatie dan daarop aan?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb met de As-Soennah moskee gesproken over hun buitenlandse ...

De heer **Kuzu**: Over het specifieke geval van As-Soennah. Is er binnen de gemeente Den Haag algeheel beleid dat een maatschappelijke of religieuze organisatie daarop wordt aangesproken?

Mevrouw **Krikke**: Dat kan niet, omdat wij dat niet weten.

De heer **Kuzu**: Of het gesprek daarover wordt aangegaan op het moment dat die informatie er wel is.

Mevrouw **Krikke**: En dat was ik u aan het vertellen.

De heer **Kuzu**: Maar niet specifiek over de casus As-Soennah. Het is meer een algemene vraag.

Mevrouw **Krikke**: In algemene zin kan de gemeente Den Haag noch enige andere gemeente weten hoe iets gefinancierd is.

De heer **Kuzu**: Maar u treedt daarover wel in contact op het moment dat u het wél weet?

Mevrouw **Krikke**: Dat kan, maar ik kan mij in mijn hele carrière één keer herinneren en dat is het gesprek met de As-Soennah moskee.

De heer **Kuzu**: Hoe ging dat?

Mevrouw **Krikke**: Eigenlijk was het bestuur van de As-Soennah moskee daar tamelijk open over. Ze zeiden: ja, we hebben daar buitenlandse financiering voor. Voor de helderheid: dat is op zichzelf ook niet verboden.

De heer **Kuzu**: Dus in de gesprekken die er zijn geweest tussen de gemeente Den Haag en de Stichting As-Soennah heeft de Stichting As-Soennah nooit bij de gemeente laten weten: hé, we hebben een pand gekocht voor 1,9 miljoen euro; gemeente, wees daarvan op de hoogte? Die informatie heeft u moeten krijgen via de AIVD, via een ambtsbericht van de AIVD?

Mevrouw **Krikke**: Dat zijn te veel veronderstellingen achter elkaar. U heeft mij gevraagd wanneer de gemeente op de hoogte was van het feit dat dat pand gekocht is. Ik kan u alleen maar zeggen dat ik, toen ik burgemeester werd, ervan op de hoogte was dat dat zo was. Wanneer de gemeente Den Haag er daarvoor van op de hoogte was hoe dat in elkaar zat, weet ik niet.

De heer **Kuzu**: Maar het is wel zo dat de AIVD de gemeente Den Haag twee jaar later informeerde dat het pand aangekocht zou zijn met middelen uit Koeweit?

Mevrouw **Krikke**: Over informatie, al dan niet van de AIVD, moet u echt even aan de AIVD vragen wat die daarvan openbaar wil hebben.

De heer **Kuzu**: Dat komt goed uit, want de heer Schoof was hier op de eerste dag. Toen zijn hier ook vragen over gesteld. Als gemeente heeft u een ambtsbericht van de AIVD gekregen over dit onderwerp.

Mevrouw **Krikke**: Ik voel mij niet vrij om informatie die ik als burgemeester als geheim gekregen heb, nu in het openbaar te delen, ook niet als ik die functie niet meer heb.

De heer **Kuzu**: Een ambtsbericht; heeft u een ambtsbericht gekregen van de AIVD? Ik vraag dus nog niet naar de inhoud.

Mevrouw **Krikke**: Om heel eerlijk te zijn, weet ik niet in welke vorm dat is. Daar zitten heel verschillende specifieke juridische statussen bij, afhankelijk van of het het een of het ander was. En dat weet ik niet uit mijn hoofd.

De heer **Kuzu**: Maar kunt u geen antwoord geven op de vraag of er sprake was van een ambtsbericht van de AIVD aan de gemeente Den Haag?

Mevrouw **Krikke**: Nou, ik wil daar geen antwoord op geven, omdat ik mij niet vrij voel om informatie die ik vertrouwelijk gekregen heb, in een openbaar verhoor met u te delen.

De heer **Kuzu**: Ik citeer de heer Schoof over ambtsberichten: "Die ambtsberichten zijn niet geheim. Wij delen ze in principe vertrouwelijk, maar een andere partij zou die kunnen, mogen, delen -- dat is ter afweging aan de andere partij -- met degene over wie het gaat, maar dat hoeft niet. Daar is ook geen plicht voor." Dit is een citaat van de heer Schoof op de eerste dag. Wat ik van de heer Schoof begrijp, is: op het moment dat het gaat om een ambtsbericht, kunt u daar informatie over geven. Het is vertrouwelijk maar niet geheim. Als u besluit om daar informatie over te geven, dan kan dat. Waarom wilt u dat niet doen?

Mevrouw **Krikke**: Behalve dat ik niet meer weet of ik dat in een ambtsbericht heb gekregen of op een andere wijze.

De heer **Kuzu**: Het was een ambtsbericht. U kunt die informatie dus delen.

Mevrouw **Krikke**: Ja, maar ik weet niet meer of het een ambtsbericht was of niet.

De heer **Kuzu**: U wilt die informatie dus niet delen omdat u niet weet of het een ambtsbericht was of niet.

Mevrouw **Krikke**: Nou ja, ik ben daar wat mij betreft helder over geweest. Ik acht mij gebonden aan de geheimhouding die ik heb gekregen op berichten van de AIVD. Dat laat onverlet of ik die functie nog wel of niet heb. Die geheimhouding blijft er gewoon op zitten.

De heer **Kuzu**: Mevrouw Krikke, het ging om een ambtsbericht en de heer Schoof heeft ons aangegeven dat die ambtsberichten niet geheim zijn.

Mevrouw **Krikke**: Maar is het dan niet handiger als u aan de heer Schoof dat ambtsbericht even vraagt?

De heer **Kuzu**: Sorry, zou u het nog een keer willen herhalen?

Mevrouw **Krikke**: Zeker. Is het dan niet handiger om de heer Schoof door uw commissie nog een keer te laten vragen om dat ambtsbericht aan u te overleggen?

De heer **Kuzu**: Dat is altijd een manier, maar ik stel nu de vraag aan u en ik merk dat u geen antwoord wil geven op de vraag.

Mevrouw **Krikke**: Omdat ik mij niet zeker voel over hoe ik welke informatie gekregen heb en omdat ik de geheimhouding die ik opgelegd heb gekregen, absoluut niet wil schenden.

De heer **Kuzu**: U beroept zich op de geheimhouding. Ik constateer dat er geen sprake is van geheimhouding. Maar zijn er dan ook andere manieren ... Waren er bij u geruchten bekend dat de aankoop van het pand door middel van buitenlandse financiering gebeurde?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb het waarschijnlijk op dezelfde manier gehoord als u het heeft gehoord: dat heeft in de krant gestaan.

De heer **Kuzu**: Nieuwsuur en NRC.

Mevrouw **Krikke**: Precies.

De heer **Kuzu**: In dat artikel van de NRC en in de rapportage van Nieuwsuur werd er ook melding van gemaakt dat daar een mogelijke ongewenste invloed mee gepaard ging. Was de gemeente daarvan op de hoogte?

Mevrouw **Krikke**: Waar was de gemeente dan precies van op de hoogte?

De heer **Kuzu**: Van mogelijke ongewenste invloed.

Mevrouw **Krikke**: Nee. Dat is wel de reden geweest om in de toekomst transparantie te willen krijgen over dit soort transacties, zodat de overheid zicht krijgt op hoe dat is en zodat de overheid -- dat is de landelijke overheid én de lokale overheid -- dit helder krijgt, wat mij betreft middels een landelijk

---

expertisecentrum, waar al die informatie samenkomt. Want voor alle helderheid: ik heb de democratische rechtsstaat zeer lief en ik vind het heel belangrijk dat die intact blijft.

De heer **Kuzu**: Dat heeft u ook in uw openingsverklaring benadrukt. Was u extra alert op de Stichting As-Soennah, nadat het bericht in de NRC verscheen?

Mevrouw **Krikke**: Zeker, zeker.

De heer **Kuzu**: Waar blijkt dat uit?

Mevrouw **Krikke**: Dat blijkt uit het feit dat ik ze, het bestuur, gevraagd heb om een gesprek met mij te hebben, met name ook over de vrouwenbesnijdenis.

De heer **Kuzu**: Was dat een eenmalig gesprek?

Mevrouw **Krikke**: Nee, ik heb verschillende gesprekken met As-Soennah gevoerd, maar de vrouwenbesnijdenis is in een gesprek of in twee gesprekken aan de orde gekomen. Daarin zei de As-Soennah moskee dat ze zich niet realiseerden dat dat op de website stond, dat zij dat niet zouden willen en dat ze het eraf zouden halen. En ik heb nogmaals gezegd hoe verwerpelijk ik vrouwenbesnijdenis en de oproep daartoe vind.

De heer **Kuzu**: Ja, maar dat was een eenmalig gesprek.

Mevrouw **Krikke**: Nee, het zijn een of twee gesprekken geweest.

De heer **Kuzu**: Een of twee gesprekken zijn dat geweest.

Mevrouw **Krikke**: Maar ik heb de As-Soennah moskee bij andere gelegenheden natuurlijk wel gesproken.

De heer **Kuzu**: Heeft u of de gemeente Den Haag naar aanleiding van Nieuwsuur en NRC over deze zaak gesproken met Buitenlandse Zaken of andere ministeries? Heeft de gemeente Den Haag met het ministerie van Buitenlandse Zaken of met andere ministeries gesproken over dit onderwerp?

Mevrouw **Krikke**: Nee, we hebben altijd een bijeenkomst gehad met verschillende ministers en verschillende gemeentes. Later werd dat, dacht ik, de taskforce. Maar daar zit ook een soort vooroverleg in, dus iets voordat de taskforce ingesteld werd. Ik maak mij sterk dat het daar wel gedeeld is.

De heer **Kuzu**: Meneer Taheri, de oud-voorzitter die wij net hebben gehoord, heeft aangegeven dat er na 2012 een koerswijziging heeft plaatsgevonden bij de Stichting As-Soennah, dat zij zo veel mogelijk bekostigt zonder buitenlandse donaties en dat er in een enkel geval sprake is geweest van buitenlandse donaties, aanzienlijke bedragen. Zag u vanuit de gemeente Den Haag ook in uw rol als burgemeester dat er een koerswijziging te zien was bij de Stichting As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Dan vraagt u mij over 2012 en toen was ik nog geen burgemeester.

De heer **Kuzu**: Heeft u vanaf 2017 de koerswijziging die in 2012 is ingezet, waarover we hebben gelezen en waarover heel veel is verklaard, ook zelf mogen zien en op die manier mogen ervaren?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb u verteld wat mijn contacten waren met de As-Soennah moskee en waarover ik ze ook aangesproken heb. Of het een koerswijziging is geweest, kan ik u dus niet bevestigen. Want dan vraagt u me naar een koerswijziging uit 2012, waar de heer Taheri blijkbaar over verklaard heeft.

De heer **Kuzu**: Ter controle mijn voorlopig laatste vraag. De gemeente heeft volgens Omroep West in de periode van 2013 tot 2017 €23.000 subsidie

---

verstrekt aan de Stichting As-Soennah. Is er in uw periode, toen u burgemeester was, nog subsidie verstrekt?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb daar net ook antwoord op gegeven.

De heer **Kuzu**: Precies. Ik wil het nog een keer horen.

Mevrouw **Krikke**: Er is een subsidie gegeven om iets te eten of te drinken in de nieuwjaarsnacht. Dat is, voor zover ik weet, de enige subsidie die nog naar As-Soennah ging. Ik heb in een gesprek met het bestuur afgesproken dat de As-Soennah moskee geen subsidies meer zou aanvragen.

De heer **Van Raak**: Kunt u aangeven of uw gesprekken met As-Soennah ook nog hebben geleid tot nadere afspraken, een koerswijziging of wat dan ook? Wat hebt u destijds teruggekregen van As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: In het geval van de video waarin opgeroepen of aanbevolen werd om vrouwenbesnijdenis te doen, heeft het bestuur, nadat ik nog een keer had gezegd hoe buitengewoon verwerpelijk ik dat vind, gezegd dat die video er nog op stond maar dat het die eraf zou halen. Ik ga ervan uit dat ze dat toen gedaan hebben.

De heer **Van Raak**: Ik wil graag nog wat verder, meer inhoudelijk, ingaan op wat er binnen As-Soennah plaatsvindt en wat de gemeente Den Haag daarvan weet, dus op de kennispositie van de gemeente. Is de gemeente van tevoren op de hoogte van bijvoorbeeld de komst van uitgenodigde personen uit de Golfstaten, predikers of gastsprekers?

Mevrouw **Krikke**: Niet altijd. Als de gemeente Den Haag daar iets over opsnuift, dan weten we het. Maar als dat niet gepubliceerd wordt of ons niet wordt gemeld, dan weten we dat niet.

De heer **Van Raak**: Hoe snuift u dat dan op?

Mevrouw **Krikke**: Nou, je kan dat bijvoorbeeld horen door in de wijk te lopen en als mensen dan zeggen dat er iemand langskomt. Het is meer in die zin.

De heer **Van Raak**: Maar niet door de stichting zelf, niet door de Stichting As-Soennah zelf, die u daarvan op de hoogte brengt?

Mevrouw **Krikke**: Dat kan, maar er is geen verplichting om dat te doen. Als welke stichting dan ook in Den Haag dat doet, dan kan dat dus, maar het is niet zo dat een gemeentebestuur kan zeggen: wie nodig je allemaal uit? Zo werkt dat niet. Daar is wettelijk ook geen enkele basis voor.

De heer **Van Raak**: Nee, maar die afspraken, die werkafspraken, waren er dus ook niet.

Mevrouw **Krikke**: Het kan zijn dat er afspraken over waren dat dat gemeld werd, maar er is nooit een afspraak gemaakt dat de As-Soennah moskee -- want daar vraagt u naar -- als enige organisatie in Den Haag eerst bij het gemeentebestuur moest melden wie zij ging uitnodigen. Dat is niet het geval.

De heer **Van Raak**: U had er dus ook geen zicht op wie deze mensen financierden of hoe ze gefinancierd werden?

Mevrouw **Krikke**: Nee, als ik er al geen zicht op heb wie er uitgenodigd wordt, dan kan ik er ook geen zicht op hebben hoe dat gefinancierd wordt.

De heer **Van Raak**: Geldt dat ook voor de inhoud van de preken en de inhoud van het lesmateriaal? Was de gemeente ook daarvan niet op de hoogte?

Mevrouw **Krikke**: Nee, het is ook heel moeilijk om daarvan op de hoogte te zijn, want zoals u weet, is het de vrijheid van godsdienst om dat te doen. En het is werkelijk niet aan een gemeente om daar echt goed zicht op te houden. Daar heeft u de AIVD en de NCTV voor.

De heer **Kuzu**: In 2018 zegt Taheri in de Volkskrant in reactie op Nieuwsuur dat de toon van zijn moskee veel minder agressief is dan voorheen. Het ging eerder al over het filmpje over vrouwenbesnijdenis. Wat is uw beeld als voormalig burgemeester? Ziet u inhoudelijk een koerswijziging bij die stichting?

Mevrouw **Krikke**: Dat weet ik niet. Daar kan ik ook geen antwoord op geven.

De heer **Van Raak**: Wat is naar uw indruk als voormalige burgemeester de impact van de beïnvloeding van As-Soennah, bijvoorbeeld als het gaat om de moslimgemeenschap in de stad?

Mevrouw **Krikke**: Of het nou As-Soennah is of een andere religieuze organisatie of een seculiere organisatie, de gemeente Den Haag heeft allerlei programma's, bijvoorbeeld ook op scholen, om mensen weerbaar te maken voor boodschappen en om jongeren zich te laten afvragen of een boodschap een boodschap is die binnen onze rechtsstaat valt of op een andere manier te verklaren is. Ik noem ook de weerbaarheid van moeders om hun kinderen goed en helder in de rechtsstaat, in de democratische rechtsstaat, op te voeden. De gemeente Den Haag heeft verschillende van die programma's. Daar werd ook goed gebruik van gemaakt. Ik denk dat het heel erg belangrijk is om dat soort programma's, waarin jongeren, moeders en vaders weerbaar gemaakt worden tegen giftige boodschappen, als gemeente te blijven doen.

De heer **Van Raak**: Ziet u als voormalig burgemeester welke invloed die "giftige boodschap", zoals u die noemt, heeft op de gemeenschap, op de lokale gemeenschap, in de Schilderswijk, in Transvaal?

Mevrouw **Krikke**: Ik zou daar meer zicht op willen hebben en ik zou vinden dat dat in samenwerking met de rijksoverheid veel helderder gemaakt zou moeten worden, omdat ik het zó belangrijk vind dat we de rechtsstaat met z'n allen in de benen houden.

De heer **Van Raak**: Had u na het ambtsbericht van de AIVD als burgemeester wel meer behoefte om te weten wat zich in de moskee afspeelde, wat zich bij As-Soennah afspeelde, welke predikers er kwamen en welke gastsprekers, welke boodschappen er werden verkondigd en welk lesmateriaal er wordt gebruikt? Had u er wel behoefte aan om dat meer te weten?

Mevrouw **Krikke**: Ja, daar had en heb ik absoluut behoefte aan, want ik denk dat het voor onze samenleving als geheel van groot belang is om dat goed in kaart te hebben. Dat geldt wat mij betreft niet alleen voor moskeeën, maar ook voor andere religieuze organisaties en ook voor seculiere organisaties.

De heer **Van Raak**: Ten slotte. Veel mensen die wij hebben gehoord, onder anderen Schoof van de AIVD, hebben aangegeven dat het gaat om een relatief kleine groep politieke salafisten die relatief veel invloed hebben en erg beeldbepalend zijn voor de grote groep gematigde moslims in Nederland. Hebt u in uw periode als bestuurder ook gezien dat juist dit soort organisaties, vaak goed georganiseerde organisaties, vaak aan tafel zaten bij gemeenten?

Mevrouw **Krikke**: Als het u gaat om moskeeën: ik vertelde u al dat bij de gemeente Den Haag in mijn tijd alle moskeeën bij toerbeurt aan tafel kwamen bij de gemeente. En er waren zowel ambtelijke contacten als bestuurlijke contacten. Dat gold voor alle moskeeën in Den Haag, maar dat gold bijvoorbeeld ook voor de katholieke kerk, de gereformeerde kerk of de protestants-christelijke kerk. Met alle maatschappelijke organisaties was er contact.

De heer **Van Raak**: En u zegt niet dat deze goed georganiseerde organisaties in Nederland vaker bij gemeenten aan tafel zaten dan andere, minder goed georganiseerde organisaties?

Mevrouw **Krikke**: Nee. Als het u erom gaat met welke moskeeën in Den Haag er contact was -- anders moet u de vraag misschien verduidelijken -- dan zeg ik u: met alle moskeeën.

De heer **Van Raak**: Wat vindt u, terugkijkend, van de subsidierelaties die er zijn geweest tussen de gemeente en de As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Over die buiten mijn periode heb ik geen oordeel. Over die binnen mijn periode heb ik u gezegd dat die was om eten en drinken te kopen met oud en nieuw. Nadat we oud en nieuw anders gingen organiseren, heb ik daarover met As-Soennah afgesproken dat daar ook geen subsidie meer voor aangevraagd zou worden.

De heer **Van Raak**: Is er in uw tijd, dus na het ambtsbericht van de AIVD in 2018, nog samenwerking geweest met As-Soennah, bijvoorbeeld voor een opvoedgroep? Kunt u daar iets over zeggen?

Mevrouw **Krikke**: Ik zou niet weten waar dat over gaat.

De heer **Van Raak**: Is er op het punt van projecten met jongerenwerkers in Den Haag samenwerking geweest tussen de gemeente en As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: U kijkt mij daar heel veelbetekenend bij aan, maar u moet mij iets meer helpen door te verduidelijken wat u wil weten. Want om heel eerlijk te zijn, tast ik volledig in het duister. Ik heb u gezegd welke subsidierelatie ik wist. Dit weet ik zo niet.

De heer **Van Raak**: Andere zijn u niet bekend.

Mevrouw **Krikke**: Andere subsidierelaties?

De heer **Van Raak**: Ja. U zegt dat er na het ambtsbericht van de AIVD geen subsidierelatie of samenwerkingsrelatie of een relatie in personele zin meer is geweest tussen de gemeente en As-Soennah.

Mevrouw **Krikke**: Wat ik u kan zeggen, is een subsidierelatie, want ik wil graag precies zijn in mijn antwoorden. Wat ik kan zeggen, is wat ik u al heb gezegd over de subsidierelatie. Of er persoonlijke contacten waren, kan ik niet weten.

De heer **Van Raak**: Weet u ten slotte of er in 2016 vanuit de gemeente is gevraagd naar jongeren bij As-Soennah in het kader van een masterclass die de gemeente wilde organiseren? Is dat u bekend?

Mevrouw **Krikke**: Welke masterclass zou dat zijn?

De heer **Van Raak**: Een door de gemeente Den Haag georganiseerde masterclass waar behoefte was aan deelnemers.

Mevrouw **Krikke**: Kunt u iets specifieker zijn over welke masterclass dat was?

De heer **Van Raak**: Dat vraag ik u.

Mevrouw **Krikke**: Maar zo is het me te groot; zo weet ik het niet. Nogmaals, als u specifieker bent ... Ik wil zeer met uw commissie meewerken, maar ik moet wel weten waar ik op moet antwoorden.

De heer **Van Raak**: Het gaat om de stichting Xtra, jongerenwerk in Den Haag. Is er in het kader van de stichting Xtra samenwerking geweest tussen de gemeente Den Haag en As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Dat weet ik niet. En Xtra is niet de gemeente Den Haag, hè? Xtra is een door de gemeente gefinancierde welzijnsorganisatie.

De heer **Van Raak**: Mijn vraag was of er in het kader van de activiteiten van de stichting Xtra samenwerking is geweest tussen de gemeente en As-Soennah.

Mevrouw **Krikke**: Dat weet ik niet.

De heer **Kuzu**: Mevrouw Krikke, tijdens de Nieuwsuuroitzending op 27 april 2018 was u ook aan het woord. Daarin zei u dat de As-Soennah moskee iets is om constant te bekijken en te evalueren. Ik vroeg me af hoe dat er in de praktijk uitziet.

Mevrouw **Krikke**: Als er over een organisatie zo veel ophef ontstaat, dan denk ik dat wij als samenleving en wij als nationale overheid en lokale overheid de handen ineen moeten slaan om te blijven monitoren wat daar gebeurt. In die zin.

De heer **Kuzu**: De handen ineenslaan met de landelijke overheid; lukte dat ook?

Mevrouw **Krikke**: Nou ja, dat mag wat mij betreft nog wat verder, want ik zie - ik denk dat uw onderzoek daar ook op is gericht -- dat er heel veel wettelijke bezwaren zijn waardoor informatie niet gedeeld kan worden of waarvoor er geen logische plek is waar mensen dingen met elkaar delen. Ik denk dat het heel erg van belang is om dat wél te doen. En ik denk dat u daar als medewetgever ook een rol in speelt.

De heer **Kuzu**: U spreekt over de wettelijke belemmeringen. We zoomen in op de rol van de gemeente: wat zou de gemeente nog beter kunnen doen? Wat kan er op lokaal niveau verbeterd worden om zaken constant te bekijken en te evalueren?

Mevrouw **Krikke**: Ik denk dat het van belang is om daar dan ook allerlei andere informatie bij te krijgen. Als je het hebt over buitenlandse financiering, gaat dat bijvoorbeeld over informatie van het ministerie van Financiën maar ook van het ministerie van Buitenlandse Zaken dat er een buitenlandse financiering gedaan is. Het Financieel Expertise Centrum of de Belastingdienst zou daar ook een rol bij kunnen spelen. Ik denk dat het van belang is om die informatie uit te wisselen, zodat een gemeente signalen oppikt waaruit blijkt dat er op lokaal niveau anders met zaken wordt omgegaan -- bijvoorbeeld dat vrouwen aangeraden wordt om alleen nog

maar onder begeleiding van een man de straat op te gaan of dat kinderen hun verjaardagen niet vieren -- en om die informatie vice versa met elkaar te delen.

De heer **Kuzu**: Dat is informatiedeling. Dat punt staat ook genoteerd. Wat zou de gemeente zelf nog kunnen doen zonder die informatie of met de informatie die op dit moment voorhanden is?

Mevrouw **Krikke**: Gemeentes hebben niet zo ontzettend veel wettelijke bevoegdheden. De gemeente heeft bijvoorbeeld niet de bevoegdheid om lokaal te kijken waar de preek in de katholieke kerk over gaat. Ik vraag me ook sterk af of de gemeente die bevoegdheid zou moeten hebben. Dat valt geheel buiten onze scope. Of als er een organisatie is ...

De heer **Kuzu**: Ik heb u niet gevraagd wat de gemeente niet moet doen. Ik heb u gevraagd wat de gemeente wél kan doen.

Mevrouw **Krikke**: Ik zou dus vinden dat er veel kan komen uit het delen van die informatie. Ik sprak u al over wat de gemeente Den Haag doet aan het weerbaar maken: programma's op scholen, programma's voor moeders. Ik denk dat daar ook heel erg een gemeentelijke taak ligt om weerbaar te zijn om de rechtsstaat in de benen te houden.

De heer **Kuzu**: U spreekt over het weerbaar maken van de inwoners van Den Haag. Heeft de gemeente Den Haag daar een aanpak voor?

Mevrouw **Krikke**: Jazeker.

De heer **Kuzu**: Kunt u daar meer over vertellen?

Mevrouw **Krikke**: Ja. Er is bijvoorbeeld een programma waarin op scholen gesproken wordt over democratie. Dat gaat in een soort klassikale samenstelling, waarin een externe gespreksleider naar binnen gehaald wordt om kinderen daar ook echt over te laten vertellen. Dat gaat bijvoorbeeld over

het feit dat je best een mening mag hebben, maar dat dat niet inhoudt dat die mening ook opgelegd moet worden aan iemand anders en dat als iemand anders een andere mening heeft, die niet zou deugen. Het gaat ook om het weerbaar maken van moeders door in een groepssetting met moeders in een spelachtige vorm te spreken over hoe je zicht houdt op wat je kinderen bezighoudt, hoe je een beetje zicht houdt op wat ze op internet allemaal aan het doen zijn, hoe je zicht houdt op andere signalen en hoe je misschien met je kind in gesprek kan raken om dat te veranderen. Ik denk dat het taken van de overheid, van de gemeentelijke overheid, zijn om dat soort programma's te doen. En dat doet de gemeente ook.

De heer **Kuzu**: Dat is het weerbaar maken van burgers vanaf jonge leeftijd. De heer Roscam Abbing, die wij hier op de eerste verhoordag hadden, sprak over een driesporenbeleid. Het derde spoor was het hinderlijk volgen van organisaties waar vraagtekens over zijn. Daarbij sprak hij over het moeilijk maken van parkeervergunningen via het parkeerbeleid en checken of de vergunningen nog op orde zijn. Heeft de gemeente Den Haag dat ook gedaan?

Mevrouw **Krikke**: Zeker, en bij allerlei organisaties. Dat kan.

De heer **Kuzu**: Ook bij de Stichting As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Nee, maar er is wel een andere stichting die mij daarbij in gedachte springt. En natuurlijk zijn er ook vergunningen van As-Soennah gecontroleerd, maar ook van andere stichtingen zijn de vergunningen natuurlijk heel goed gecontroleerd.

De heer **Kuzu**: U had een voorbeeld in gedachte.

Mevrouw **Krikke**: Ik dacht aan de stichting Qanitoen, die een boekwinkel dreef op een plek waar dat niet mocht. Daar heeft de gemeente echt heel stelselmatig en goed op gehandhaafd.

De heer **Kuzu**: Maar niet bij de Stichting As-Soennah?

Mevrouw **Krikke**: Nee, maar ik zou ook niet weten wat ...

De heer **Kuzu**: Dat is het derde spoor van het driesporenbeleid.

Mevrouw **Krikke**: Maar als bij het uitzoeken van de vergunningen blijkt dat het allemaal in orde is, blijft er weinig voor je over.

De heer **Kuzu**: Had u, terugkijkend, als burgemeester voldoende zicht op de omvang van het probleem van buitenlandse financiering?

Mevrouw **Krikke**: Nee. Nee.

De heer **Kuzu**: U heeft net ook enigszins aangegeven dat u onvoldoende bevoegdheden had om ongewenste beïnvloeding tegen te gaan.

Mevrouw **Krikke**: Ik heb aangegeven dat daar geen bevoegdheden van de gemeentelijke overheid liggen, maar dat ik vind dat er, als er sprake is van ongewenste beïnvloeding, samen met de rijksoverheid gehandeld moet worden. Want ik zou ervoor willen waken dat er op lokaal niveau verschillend met dingen omgegaan wordt. De Nederlandse rechtsstaat is een nationaal begrip en ik zou niet willen dat er bijvoorbeeld in Meppel anders gehandeld wordt dan in Den Haag. Dat zou wat mij betreft hetzelfde moeten zijn. Dat is ook de reden waarom ik vind dat de landelijke overheid dat zou moeten doen.

De heer **Kuzu**: U sprak net ook over weerbaarheidsprogramma's als rol van de gemeentelijke overheid. Kunt u ons vertellen wat die 360 gradenaanpak van Den Haag precies inhoudt?

Mevrouw **Krikke**: Ik neem aan dat u doelt op de aanpak om vanuit verschillende kanten te kijken en ik neem aan dat u dan doelt op programma's die we deden om moeders of oma's te betrekken bij hoe hun kinderen zich opstelden. Is dat wat u bedoelt?

De heer **Kuzu**: Nou, die 360 gradenaanpak was volgens mij de aanpak van Den Haag voor extremisme en radicalisering. Of heb ik het mis?

Mevrouw **Krikke**: Ik weet niet of u het mis heeft.

De heer **Kuzu**: U bent burgemeester geweest in Den Haag.

Mevrouw **Krikke**: Ja.

De heer **Kuzu**: Maar u kent het programma van de 360 gradenaanpak niet.

Mevrouw **Krikke**: Nou, wat ik weet, is dat door de gemeente op verschillende momenten 360 graden, dus er helemaal omheen, gekeken werd. Maar dat laat onverlet dat je als gemeentelijke overheid nog steeds niet alle bevoegdheden hebt.

De heer **Kuzu**: Ja, maar was het dan ook zo dat de maatschappelijke en religieuze organisaties in de stad werden betrokken bij deze aanpak?

Mevrouw **Krikke**: Om heel eerlijk te zijn, ben ik een beetje overvraagd als u zegt dat het een programma met die titel moet zijn en vraagt of iedereen daarbij betrokken werd. Wat ik weet, is dat de gemeente Den Haag -- en dat zal ook gelden voor andere gemeentes -- probeert om de contacten met alle organisaties die er binnen de gemeente zijn, zo goed mogelijk open te houden om ook tot goede samenwerking te komen en ook om tot een echte samenleving te komen. Want uiteindelijk is dat het doel van een gemeente: om een samenleving ook echt samen te laten zijn.

De heer **Kuzu**: Ja, dus ook samen met de maatschappelijke en religieuze organisaties in de stad.

Mevrouw **Krikke**: Zeker.

De heer **Kuzu**: U heeft ook tijdens dit verhoor een aantal keren benadrukt dat informatiedeling noodzakelijk is.

Mevrouw **Krikke**: Ja.

De heer **Kuzu**: En u heeft als burgemeester ook gepleit voor een wet voor een heldere verbinding tussen lokale signalen van ondermijning en de informatie van het Rijk over buitenlandse financiering.

Mevrouw **Krikke**: Ja.

De heer **Kuzu**: Een van de voortvloeisels daarvan was de Taskforce Problematisch Gedrag en Ongewenste Beïnvloeding. Heeft u ervaring met deze taskforce?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb nog een klein stukje ervaring met deze taskforce. Ik vind het een buitengewoon goede eerste stap en daar complimenteer ik de ministers zeer voor. Ik vind het echt heel fijn dat ze het signaal dat ik heb gegeven, zo hebben opgepakt. Maar ik vind het wel een eerste stap. Wat mij betreft zou het verder moeten gaan.

De heer **Kuzu**: Wat zou de tweede stap moeten zijn, en eventueel een derde stap?

Mevrouw **Krikke**: De tweede stap zou wat mij betreft moeten zijn een landelijk expertisecentrum waarin alle informatie samenkomt en ook gewogen wordt. En de stap die er dan ook bij zou moeten zijn, is dat de wetgever het kabinet de gelegenheid geeft om dan ook in te grijpen en dat, als er een giftige boodschap meekomt met buitenlands geld, de minister de opdracht kan geven om dat geld terug te storten.

De heer **Kuzu**: Waar zou een landelijk expertisecentrum geborgd moeten worden? Waar zou het wat u betreft ondergebracht moeten worden?

Mevrouw **Krikke**: Ik vind dat dat iets is waarover de Tweede Kamer vast nog een heel mooi debat kan voeren.

De heer **Kuzu**: Wat is uw mening?

Mevrouw **Krikke**: Dat maakt mij op zichzelf niet zo ontzettend veel uit. Ik kan mij voorstellen dat het Buitenlandse Zaken zal zijn. Ik kan me voorstellen dat het Financiën is. Ik kan me voorstellen dat het Justitie is. Ik kan me voorstellen dat het Binnenlandse Zaken is. Ik kan mij veel voorstellen bij waar dat zou moeten zijn, maar ik denk dat er uiteindelijk wel een afspraak moet komen over wie daar een knoop over kan doorhakken.

De heer **Kuzu**: U heeft vervolgens ook gezegd dat de wetgever moet kunnen ingrijpen op het moment dat er, zoals u zegt, een giftige boodschap wordt verspreid. Hoe ziet dat ingrijpen er wat u betreft uit?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb gezegd dat de wetgever het kabinet de mogelijkheid moet geven om in te grijpen. Wat mij betreft zou dat ingrijpen dan zijn dat het geld bevroren wordt of teruggestort wordt.

De heer **Kuzu**: Het bevriezen van geld en het terugstorten van geld.

Mevrouw **Krikke**: Zeker. Maar mijn voorstel zou zijn om dat op nationaal niveau te willen en niet op gemeentelijk niveau.

De heer **Kuzu**: Daarom pleit u voor een landelijke wet daarover.

Mevrouw **Krikke**: Precies.

De heer **Kuzu**: Zijn er nog andere dingen die moeten gebeuren om ongewenste buitenlandse financiering tegen te gaan?

Mevrouw **Krikke**: Ik denk dat dit, als dit geregeld is, al een hele forse stap is. En doordat dat landelijke expertisecentrum dan gevoed wordt door gemeentes, maar ook door het Rijk en door wat het Rijk ziet aan geldstromen -- want daar hebben gemeentes geen enkele zicht op -- zou dat een hele goede plek zijn om al die informatie samen te laten komen, maar ook om actief te handelen. Want je hebt er naar mijn smaak niet genoeg aan om te zeggen dat je die informatie bundelt. Daarom ga ik ook nog een stap verder

en vind ik dat er een minister moet zijn die daar een uitspraak over kan doen en die, al dan niet in overleg met het kabinet, kan zeggen dat die buitenlandse geldstroom teruggestort wordt als helder is dat daar een giftige boodschap in meekomt.

De **voorzitter**: Nog even terug naar die 360 gradenaanpak van Den Haag, die onder uw verantwoordelijkheid is uitgerold. Dat ging over een aanpak van polarisatie en radicalisering. Wat heeft dat teweeggebracht en hoe is dat in relatie met As-Soennah aan de orde gekomen in uw overleggen met die moskee?

Mevrouw **Krikke**: Ik heb u volgens mij nu verteld wat ik met As-Soennah besproken heb, dat ik ze ook op verschillende andere momenten tegengekomen ben en dat het voor een gemeente van groot belang is om die polarisatie en die radicalisering tegen te gaan, want die zijn ontwrichtend voor je samenleving. Die 360 gradenaanpak, dus het helemaal eromheen kijken, richt zich ook daarop.

De **voorzitter**: Maar tegelijkertijd krijgen we uit dit verhoor de indruk dat er eigenlijk heel weinig gebeurd is, terwijl er, in uw eigen woorden, een giftige boodschap was en Den Haag daar een eigen 360 gradenaanpak op had ontwikkeld. Maar ik begrijp dat dat niet echt heeft geleid tot actie richting As-Soennah.

Mevrouw **Krikke**: Nee, maar u moet zich ook realiseren dat er voor een gedeelte -- daar blijf ik op hameren -- geen bevoegdheden bij gemeentes zitten. Daarom hamer ik er in dit verhoor ook zo ontzettend op dat dat geregeld wordt, want dat is volgens mij de kern.

De **voorzitter**: Maar als burgemeester bent u verantwoordelijk voor de openbare orde. Het lijkt mij dat, wanneer er oproepen zijn tot vrouwenbesnijdenis en wanneer vrouwen worden opgeroepen thuis te blijven en niet meer zonder hun man of een andere bloedverwant de straat op te

---

gaan, dat toch een zorg moet zijn voor degene die belast is met de portefeuille openbare orde en veiligheid.

Mevrouw **Krikke**: Zeker, zeker.

De **voorzitter**: Maar dat heeft niet geleid tot actie richting deze moskee.

Mevrouw **Krikke**: Ik heb u gezegd dat ik met de As-Soennah heb gesproken over vrouwenbesnijdenis en heel helder heb gemaakt hoe verwerpelijk dat is, omdat dat een hele verminkende actie is. Het vrouwenlichaam wordt daardoor ontzettend verminkt. Dat is dus iets wat absoluut verwerpelijk is. Ik heb u gezegd dat, als wij bijvoorbeeld signalen krijgen dat verjaardagen niet gevierd worden of dat vrouwen alleen nog maar met een mannelijke begeleider op straat mogen, dat absoluut verwerpelijk is. Maar de vraag is -- en die vraag stelt u mij -- hoe een gemeente daarin kan ingrijpen. Dan kom ik terug op wat ik eerder gezegd heb: een gemeente kan zorgen dat er weerbaarheid ontstaat en een gemeente kan onderwerpen bespreekbaar maken, maar het is niet zo dat een gemeente dezelfde bevoegdheden heeft als de rijksoverheid. Ik zou willen dat ...

De **voorzitter**: Maar u heeft toch ook mogelijkheden om met repressie of met verstoren, die derde pijler, actie te ondernemen?

Mevrouw **Krikke**: En dat ... Eh ...

De **voorzitter**: Dat heeft u niet gedaan.

Mevrouw **Krikke**: Zeker wel. Het goed in de gaten houden hoe het met de vergunningen zit, hebben we zeker gedaan. Daarom noem ik u ook de stichting Qanitoen, die een boekwinkel dreef op een plek waar dat niet mocht en die eigenlijk als moskee werd gebruikt.

De **voorzitter**: Maar bij As-Soennah was alles goed.

Mevrouw **Krikke**: Daar hebben we zwaar op gehandhaafd. Ik heb geen signalen gekregen dat er met de vergunningen -- want daar gaat het nu over -- van As-Soennah iets mis zou zijn. Maar daar hebben we natuurlijk zeker iedere keer naar gekeken.

De **voorzitter**: Uit ons vooronderzoek hebben wij begrepen dat er gemeenten zijn die wel beschikken over lijsten van predikers en de inhoud van preken die worden gehouden in moskeeën die worden gezien als moskeeën die onder invloed van salafistische aanjagers staan. Wat is de reden waarom dat in Den Haag niet de situatie was?

Mevrouw **Krikke**: Ik weet niet of u gemeentes heeft die dat helemaal precies weten. Wat mij gevraagd is, is: wist u precies wat er gebeurt in de verschillende preken? En dat weet ik niet.

De **voorzitter**: Wat wist u wel over wat er gebeurde in die preken of over omstreden predikers die in deze concrete moskee, As-Soennah, predikten?

Mevrouw **Krikke**: Als ons berichten bereikten dat er een omstreden prediker zou komen, dan is daarover in gesprek gegaan met het bestuur van de moskee en is hun ook gezegd: joh, is dat nou een verstandig besluit? In sommige gevallen bleek het dan zo te zijn dat de moskee de uitnodiging aan die prediker introk. Maar dat is iets anders dan dat de gemeente Den Haag heel precies zou weten wat er in de moskee gebeurt, want dat is niet het geval.

De **voorzitter**: Maar er zijn situaties geweest waarin predikers op de rol stonden, geagendeerd stonden, en waarin de gemeente daar inzicht in kreeg en het gesprek is aangegaan, met vervolgens als resultaat dat die predikers thuis zijn gebleven?

Mevrouw **Krikke**: Dat is bij de As-Soennah gebeurd, maar dat is ook bij andere gebeurd als dat aan de orde zou zijn. Dat is dus niet iets wat specifiek op As-Soennah betrekking heeft. Maar u moet zich wel realiseren

dat de gemeente geen enkele bevoegdheid heeft om predikers wel of niet te laten preken.

De **voorzitter**: Daar vroeg ik ook niet naar. Mijn vraag was of u kennis had en een poging heeft gedaan om dat te stoppen. Ik begrijp nu dat u daar wél kennis over heeft gehad en het in die gesprekken zelfs voor elkaar heeft gekregen dat predikers niet zijn afgereisd naar de As-Soennah moskee.

Mevrouw **Krikke**: Ikzelf of ambtelijk.

De **voorzitter**: Ja, helder. Als ik zo vrij mag zijn: ik merk soms een wat defensieve houding in dit verhoor, want dit antwoord strekt toch wat verder dan het antwoord dat u aan mijn collega heeft gegeven, terwijl ik denk dat zijn vraag wel helder was. Dan vraag ik dat dus ook nog maar even over de inhoud van de preken: welke kennis heeft u daarvan wél?

Mevrouw **Krikke**: Niet ontzettend veel. Het is niet zo dat wij, de gemeente Den Haag, de verschillende preken helemaal uitschrijven of weten hoe zij in elkaar zitten. Als we er iets van weten, dan is dat dus omdat we daarover geïnformeerd worden doordat iemand dat ons vertelt; op die manier.

De **voorzitter**: Doet u er moeite voor om die informatie boven tafel te krijgen?

Mevrouw **Krikke**: Ja, maar dat is tegelijkertijd ook iets wat de AIVD doet. Want het is meer hun ding dan het ding van de gemeente. En ik heb u al gezegd dat ik zou willen dat de gemeente veel meer mogelijkheden zou krijgen en dat er een uitwisseling zou zijn tussen het landelijke en het gemeentelijke.

De **voorzitter**: Dat heeft u gezegd; dat heeft u echt heel vaak gezegd. Dat weten we, maar mijn vraag richtte zich op wat u, in de tijd waarin u burgemeester was, gedaan heeft binnen uw mogelijkheden, die soms op de rand kunnen liggen van de daadwerkelijke bevoegdheden.

Mevrouw **Krikke**: Zeker hebben we dat gedaan, maar je moet het altijd binnen de democratische rechtsstaat blijven doen, want het kan niet zo zijn dat je om die democratische rechtsstaat te behouden, zelf keer op keer over de schreef gaat. Je moet dus wel binnen dat speelveld blijven.

De **voorzitter**: Dank u wel. We zijn hiermee aan het einde van dit verhoor gekomen. Dank u voor uw komst naar de Tweede Kamer.

Mevrouw **Krikke**: Graag gedaan.

De **voorzitter**: Ik sluit het verhoor.

Sluiting 16.51 uur.